

декларация прав человека // *Международная заплата прав и свобод человека: Об. документов. М., 1990. 4. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. 1992. №48. Ст. 650. 5. Бандурка О.М. Управління в органах внутрішніх справ України: Підручник. Харків, 1998. 6. Кравченко Ю.Ф. Забезпечення прав та свобод людини – головний напрям правоохоронної діяльності в Україні // *Вісник Університету внутрішніх справ. 1999. №9.**

Надійшла до редакції 21.06.2000

О.О. Теличкін, канд. псих. наук, заст. нач. фак-ту Ун-ту внутр. справ

УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ЦИВІЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ООН ПО БОРЬБІ З МІЖНАРОДНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Важливу роль у справі зміцнення міжнародної безпеки відіграє Цивільна поліція Організації Об'єднаних Націй – специфічна багатонаціональна правоохоронна організація, що формується з працівників поліції, направлених країнами-учасницями ООН для проходження служби в складі миротворчої місії ООН.

Основною функцією Цивільної поліції (ЦП ООН) є, як правило, здійснення контролю за діяльністю правоохоронних органів країни перебування місії. У низці миротворчих операцій (наприклад, у Боснії і Герцеговині) ЦП ООН володіє правом при необхідності на свої власні розслідування. У місії Організації Об'єднаних Націй в Косово Цивільна поліція виконує традиційні поліцейські завдання по боротьбі зі злочинністю і охороні громадського порядку.

Зони регіональних конфліктів відзначаються підвищеною криміногенністю. Цьому сприяє наявність низки чинників: ведення бойових дій; незадовільне функціонування державного апарату загалом, і правоохоронних структур зокрема; наявність у населення значної кількості озброєння і боєприпасів і ін. Ослаблення прикордонного контролю веде до проникнення в країну міжнародної злочинності. Наприклад, внаслідок багаторічного конфлікту територія колишньої Югославії перетворилася в перевалочну базу для торговців людьми, зброєю, наркотиками, краденими автомобілями тощо.

З метою ефективного виконання завдань боротьби зі злочинністю, в тому числі і міжнародною, в системі Цивільної поліції ООН є відпрацьовані на практиці схеми управління підрозділами цієї специфічної правоохоронної структури.

У миротворчих місіях ООН, як правило, використовується триланцюжкова схема управління: Центральний штаб ЦП місії – регіональне управління – станція.

Основною оперативною одиницею поліцейського компонента місії є ланка регіону. Система управління ЦП ООН заснована на принципі єдиначальності.

У 1996–1997рр. в місії ООН в Боснії і Герцеговині була зроблена спроба відійти від традиційних схем управління. Враховуючи значні розміри зони відповідальності місії, була прийнята чотириланцюжкова система

управління: Центральний штаб, регіональне управління, управління дистрикту, станція. Крім цього з створенням у системі ЦП нових структур на рівні регіонального управління вводилися посади так званих координаторів, що відповідали за своїм рангом рівню командира регіону.

Розглянута структура мала як позитивні сторони, так і певні недоліки. З одного боку, чотириланцюжкова структура спрощувала процес управління на рівні «центрального штаб - штаб регіону», а також координацію дій з штабними структурами Міжнародних Сил Стабілізації, що забезпечують стабільність у регіоні. З іншого боку, значно ускладнилося управління в ланці «станція - штаб дистрикту - штаб регіону». Віддаленість деяких станцій від регіонального штабу перевищувала 400 км. Відсутність, особливо в початковий період, надійних засобів зв'язку, практично унеможлилювала своєчасну перевірку достовірності отримуваної інформації, контроль за оперативною діяльністю лінійних підрозділів, оскільки процес обміну інформацією іноді займав до двох діб. Крім цього в штабних структурах ЦП ООН було задіяно невиправдано велику кількість людських ресурсів. Крім того, на ключовому структурному рівні Цивільної поліції був порушений принцип єдиначальності.

Внаслідок цього, в листопаді 1997 р. і травні 1998 р. в місії ООН в Боснії і Герцеговині була проведена реструктуризація Цивільної поліції, суть якої зводилася до відновлення триланцюжкової системи управління і повернення до єдиначальності: Центральний штаб ЦП ООН – регіональне управління – станція.

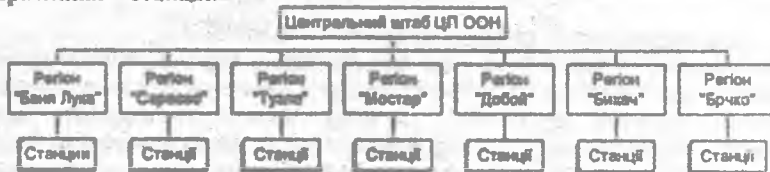

Рис. 1. Структура ЦП ООН у Боснії і Герцеговині за станом на 01.05.1998 р.

Стандартна триланцюжкова схема ЦП ООН, таким чином, довела свою практичну дієвість, і на сьогодні активно використовується миротворчими місіями інших організацій, як, наприклад, у місіях ОБСЄ на території Східній Славонії.

Відповідальність за реалізацію мандата, наданого Радою безпеки Цивільної поліції ООН, розробку основних напрямів її діяльності в зоні відповідальності місії покладена на Комісара і очолюваний ним Центральний штаб ЦП.

У межах Центрального штабу Цивільної поліції в Боснії і Герцеговині діє декілька структурних підрозділів, що визначають стратегію боротьби зі злочинністю в зоні відповідальності місії за допомогою створення місцевих правоохоронних органів і здійснення контролю за їх професійною діяльністю: відділ комісара цивільної поліції; відділ заступника комісара з оперативної роботи; аналітичне відділення; об'єднаний оперативний

центр; відділення офіцерів зв'язку; відділ заступника комісара з реформування місцевої поліції; відділ з нагляду за дотриманням прав людини.

Відділ комісара складається з Комісара ЦП, разом з його адміністративним, поліцейським і цивільним асистентами; заступника комісара з оперативної роботи і його помічника; заступника комісара з реформування місцевої поліції і його помічника; начальника штабу і його помічника. Комісар, два його заступники і начальник штабу є вищою керівною ланкою місії.

Відділ заступника комісара з оперативної роботи включає заступника комісара з оперативної роботи, помічника заступника і начальника оперативного відділу. Заступник комісара виконує обов'язки Комісара у відсутність останнього.

Оперативний відділ складається з аналітичного відділення, об'єднаного оперативного центра і підрозділу офіцерів зв'язку.

Аналітичне відділення укомплектовується чотирма офіцерами на чолі з начальником відділення і виконує наступний обсяг завдань:

а) забезпечує керівну ланку ЦП ООН аналітичними звітами, матеріалами огляду щодо виконання завдань місії, проектами щодо поліпшення роботи місії;

б) планує найбільш істотні і важливі оперативні заходи місії;

в) забезпечує своєчасне розуміння і належне виконання всіх оперативних наказів на місцях;

г) підтримує зв'язок з різними організаціями поза ЦП у сфері виконання мандата місії.

Об'єднаний оперативний центр працює цілодобово і комплектується оперативними офіцерами на чолі з керівником, який підпорядковується старшому офіцеру по оперативному відділу. Оперативний центр перевіряє точність інформації, отриманої з регіонів, гарантує достовірність повідомлень, а також складає щоденну доповідь про ситуацію в регіонах. Центр складає проєкт відповідей на запити з місць, які перед відправкою візуються старшим офіцером оперативного відділу.

Офіцери зв'язку підкоряються начальнику оперативного відділу і відповідають за інформаційний обмін з іншими структурними підрозділами місії, з місцевими правоохоронними органами.

Відділ заступника комісара з реформування місцевої поліції складається із заступника комісара з реформування і його спеціального помічника. Заступник комісара з реформування також може виконувати обов'язки комісара у відсутність останнього.

Відділ відповідає за перебудову всієї правоохоронної системи Боснії і Герцеговини.

Відділ з нагляду за дотриманням прав людини очолюється його начальником, що призначається керівником місії - Спеціальним представником Генерального Секретаря ООН. Начальник відділу підкоряється як Спеціальному представнику, так і Комісару ЦП ООН. Начальник відділу також забезпечує консультативну підтримку Спеціальному представнику за результатами розслідувань, що проводяться його відділом в галузі дотримання прав людини. У повсякденній діяльності начальник відділу з нагляду

за дотриманням прав людини працює в безпосередньому контакті із заступником комісара з оперативної роботи. До компетенції відділу входить розслідування всіх випадків порушень прав людини на території місії.

До складу відділу входить відділення розслідувань, яке укомплектоване шістьма слідчими. Дане відділення:

- координує всю діяльність щодо контролю за дотриманням прав людини в регіоні;

- здійснює при необхідності інформування оперативного відділу й інших підрозділів місії про випадки порушень прав людини;

- вивчає стан справ в галузі дотримання прав людини в зоні відповідальності місії;

- координує діяльність у даному напрямі між різними регіонами і забезпечує консультативну допомогу і керівництво при проведенні заходів на місцях;

- координує діяльність інших організацій щодо захисту прав людини в зоні відповідальності місії;

- забезпечує аналітичне відділення щотижневим оглядом про проведену роботу, а також планами роботи на майбутній тиждень відповідно до цілей і стратегії ІРТФ.

В особливих випадках відділення може провести розслідування відносно посадових осіб країни перебування, яких запідозрено в корупції й інших злочинах.

Досвід діяльності Цивільної поліції ООН на території Боснії і Герцеговини показує, що описана управлінська структура, загалом, дозволяє забезпечувати діяльність місцевих правоохоронних органів по боротьбі зі злочинністю.

Надійшла до редколегії 26.01.2000

Є.І. Макаренко, канд. юрид. наук, доцент Академії митної служби України

КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОРЬБИ З ОРГАНІЗОВАНОЮ КОНТРАБАНДНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Незважаючи на те, що з моменту проголошення Акту про незалежність України минуло вже дев'ять років, ми й досі живемо в умовах «прозорості» 55,7% довжини нашого державного кордону, особливо між колишніми радянськими республіками. Зрозуміло, що умовний характер державного кордону та існуючі недоліки у законодавчій, матеріально-технічній і організаційно-кадровій розбудові митної інфраструктури України приваблюють як вітчизняних, так і іноземних контрабандистів, котрі широко і брутално користуються цією прозорістю для здійснення своїх контрабандних операцій. Так за означений період відзначається значне зростання кількості кримінальних справ про контрабанду. Якщо у 1992 р. митницями було порушено 262 кримінальні справи, то у 1999 р. – 727. При цьому як предмет контрабанди при введенні в Україну переважає економічна контрабанда товарів, а при вивезенні з України – культурні цінності. Тому, з точ-